

Ә.А. Жунусова*, бейіні бойынша докторы
Н.Ж. Құрманқұлова, э.ғ.к., қауымд. профессор,
Д.И. Жангельдина, п.ғ.к., қауымд. профессор,
Ғ.Б. Ахметова, магистр, аға оқытушы,
Қазақ технология және бизнес университеті,
Астана қ., Қазақстан
* – негізгі автор (хат-хабарларға арналған автор)
e-mail: aliya.zhunusova1983@mail.ru

ҚОНАҚЖАЙЛЫЛЫҚ ИНДУСТРИЯСЫНДАҒЫ АЙНАЛМАЛЫ ЭКОНОМИКА ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ

Бұл мақалада айналмалы экономиканың (немесе циклдік экономиканың) тенденциялары зерттелген — бұл жаңа өнімдерді жасау үшін материалдарды мүмкіндігінше қайта пайдалану идеясына негізделген тұжырымдама. Қазіргі уақытта Жердің нақты мүмкіндіктерінен асып кету қаупі бар табиғи ресурстарды пайдалану ауқымы көрсетілген. Мақалада сонымен қатар зерттеудің өзектілігі анықталды, ол қоршаған ортаға және табиғи ресурстарға үнемі қатынаспен тұрақты дамуға, денсаулыққа және лайықты еңбек жағдайларына жол ашатындықтан, айналмалы экономиканың даму тенденциясының қажеттілігінен тұрады. Желілік экономикадан (қабылдау, дайындау, пайдалану, лақтыру) айналмалы экономикаға (жаңарту, қалпына келтіру, бөлісу) көшу тұрақты даму мақсаттарына (ТДМ) қол жеткізуге айтарлықтай үлес қоса алатыны атап өтілді.

Мақаланың мақсаты – қонақжайлылық индустриясындағы айналмалы экономика тенденциясының мүмкіндіктерін, айналмалы экономиканың мәнін ашу, оның Қазақстанда дамуының алғышарттарын, салдарын және болашағын анықтау. Жұмыста талдау, синтез және жалпылау сияқты танымның жалпы ғылыми әдістері қолданылады. Зерттеудің ақпараттық базасын шетелдік рецензияланатын журналдарда жарияланған айналмалы экономика тақырыбына арналған ғылыми жарияланымдар, сондай-ақ халықаралық ұйымдар мен статистикалық ұйымдардың деректері құрады. Мақалада қонақжайлылық индустриясында айналмалы экономиканың дамуының экономикалық, әлеуметтік және экологиялық салдары талданады және айналмалы экономиканың дамуының кері әсерін азайтуға және экономикалық пайданы арттыруға бағытталған шаралар айқындалады. Қазақстандағы айналмалы экономиканың әлеуетін іске асыру үшін институционалдық сипаттағы ұсыныстар берілген. Зерттеу нәтижелері тиісті сала бойынша дәрістік материалдарды дайындауда пайдаланылуы мүмкін, сонымен қатар тереңірек зерттеу үшін бастапқы көзі бола алады.

Кілт сөздер: қонақжайлылық индустриясы, айналмалы экономика, айналым экономикасы, қалдықсыз өндіріс, тұрақты өндіріс, Жасыл экономика, жаңартылатын ресурстар, инфрақұрылымды жаңғырту, энергетикалық ресурстарды тұтыну, қоршаған орта сапасын жақсарту.

Ключевые слова: индустрия гостеприимства, экономика замкнутого цикла, циклическая экономика, безотходное производство, устойчивое производство, зеленая экономика, возобновляемые ресурсы, модернизация инфраструктуры, потребление энергетических ресурсов, улучшение качества окружающей среды.

Keywords: hospitality industry, closed-loop economy, cyclical economy, waste-free production, sustainable production, green economy, renewable resources, modernization of infrastructure, consumption of energy resources, improvement of environmental quality.

JEL classification: H80

Кіріспе. Негізгі стратегиялық құжат – «Қазақстан-2050» Стратегиясына сәйкес жаңа Қазақстанның жаңа саяси бағыты айқындалды, атап айтқанда, бұл жасыл экономикаға, қалдықсыз өндіріс экономикасына көшуге қатысты. Ел дамуының жаңа бағыты 2013 жылы Қазақстан Республикасының «жасыл экономикаға» көшу тұжырымдамасы [1] (бұдан әрі Жасыл экономиканы дамыту тұжырымдамасы) қабылдау арқылы «жасыл экономикаға» көшу болды.

Бұл құжаттағы «жасыл экономика» халықтың өмір сүру сапасының жоғары деңгейін, табиғи ресурстарды қазіргі және болашақ ұрпақтың игілігі үшін ұқыпты және ұтымды пайдаланатын, еліміздің халықаралық экологиялық міндеттемелеріне, оның ішінде Рио-де-Жанейро принциптері, 21 ғасырдағы күн тәртібі, Йоханнесбург жоспары және Мыңжылдық Декларациясына негізделеді [2].

Қонақжайлылық индустриясы айналмалы экономика қағидаттары кеңінен қолданылатын салалардың бірі болып табылады, бірақ Қазақстанда бұл әлі де дұрыс дамып, тиісті түрде қолданыла қойған жоқ. Қазақстанда бірінші кезекте Тұрақты даму және қоршаған ортаға зиянды барынша

азайту мақсатында экологиялық технологиялар мен әзірлемелерді қолдана отырып, Green Seal сияқты эко-маркері бар қонақүйлерді дамыту қажет.

Циклдік экономиканы дамытудың ұйымдастырушылық тәсілдері жоқ және қалыптаспаған. Қазақстанда айналым экономикасы дамудың бастапқы сатысында тұр. Атап айтқанда, Қазақстан Республикасы Экология және табиғи ресурстар министрлігі айналым экономикасының қағидаттарын насихаттауға тырысуда.

Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, айналым экономикасын дамытуды ынталандыру бойынша нақты шаралар қабылдау кезек күттірмейтін қажеттілікке айналып отыр. Осыған байланысты Қазақстандағы циклдық экономиканың дамуының алғышарттары мен перспективаларын ғылыми түсінудің, талдаудың өзектілігі күмән тудырмайды.

Зерттеу әдістері. Жұмыста айналмалы экономиканы зерттеудің жүйелі және стратегиялық тәсілдері қолданылды. Мақаланың қорытындылары мен ұсыныстары тарихи-логикалық талдау, салыстыру мен синтез, индукция мен дедукция әдістерінің кешенін қолдануға негізделген.

Әдебиеттік шолу. Зерттеудің ақпараттық-талдамалық негізін айналмалы экономика саласындағы халықаралық ұйымдардың құжаттары, Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігінің Ұлттық статистика Бюросының ресми басылымдары, тақырыптық жинақтар мен анықтамалар, ғылыми және мерзімді басылымдарда жарияланған мәліметтер, интернет ресурстары негізінде құрастырылды. Айналмалы экономика ұғымын алғаш рет 1990 жылы Ұлыбританиядан қоршаған ортаны қорғау мәселелерімен айналысатын екі экономист Д.В. Пирс пен Р.К. Тернер ұсынған [3]. Олар өздерінің «табиғи ресурстар және қоршаған орта экономикасы» кітабында дәстүрлі экономика қайта өңдеу үрдісінез дамығанын және ол қоршаған ортаға қалдықтар қоймасы ретінде қарағанын атап өтті. Циклдік экономиканың 15 анықтамасын 2001 жылға дейін жасаған Д.А. Фенелланың жұмысын бөліп көрсетуге мүмкіндік береді. Оның пікірінше, жалпы алғанда циклдік экономика табиғи аумақтарды сақтауға және жергілікті қауымдастықтарды дамытуға бағытталған [4].

Е. В. Мишенин өзінің «Жаһандық ортадағы циклдік экономиканы дамытудың перспективалары мен механизмдері» атты еңбегінде циклдік экономика тұжырымдамасын дамытудағы тәуекелдердің негізгі түрлерін атап өтеді [5]. Жалпы алғанда, көрсетілген авторлар айналмалы экономиканың дамуы бүгінгі күннің қажеттілігі деп келіседі, бірақ, өкінішке орай, осы тақырыпқа арналған ғылыми әдебиеттер өте аз, біздің ғалымдар осы тақырыпта көптеген мақалалар жазады, сонымен қатар тиісті атқарушы органдар осы бағытта бірқатар зерттеулер жүргізеді.

Негізгі бөлім. Айналмалы экономика концепциясы биоэкономикамен, сондай-ақ жасыл және төмен көміртекті экономикалармен қиылысады, мұнда орталық идея қазбалы отыннан алшақтап, жаңа технологияларды дамытады [6].

Айналмалы экономикаға қызығушылық мұнай дағдарыстары, оңай қол жетімді табиғи ресурстардың сарқылуы және қоршаған ортаның ластануы фондында айтарлықтай өсті. Алайда, сол жасыл экономикадан айырмашылығы, айналмалы экономика неғұрлым нақты және ресурстарды қалай аз және тиімді пайдалану керектігін шешеді. .

Айналмалы экономиканың міндеттері – жаңартылатын ресурстарды кеңірек пайдалану, қалдықсыз өндіріске көшу, пайдалы қазбаларды бақылаусыз пайдалану нәтижесінде қоршаған ортаға келтірілген зиян мен экономикалық залалды барынша азайту.

Бұл жүйеде бөлісу және жөндеу, қайта пайдалану және қайта бөлу, қалпына келтіру және қайта өңдеу, қайта өңдеу және қауіпсіз кәдеге жарату сияқты жүйе түрлерін қамтиды.

Дүние жүзіндегі елдер өкілеттері мен бизнес өкілдері түрде айналмалы экономика тәсілдерін енгізуге тырысуда. Әсіресе, Еуропада ең жүйелі түрде енгізілуде. Мысалы, Германияда жыл сайын өндірілетін 51,7 миллион тонна коммуналдық қалдықтардың үштен бірі термиялық өндеуге жіберіледі [7].

Ал Швецияда елде өндірілетін қалдықтардың 1%-дан азы полигондарға жіберіледі, бұл ішінара органикалық заттарды экспорттауға тыйым салудың арқасында [8]. Соған қарамастан, айналым экономикасының жаһандық экономикадағы үлесі орташа есеппен 8,6%-ды құрайды [9]. Дегенмен, планетамыздың экологиялық шегінде қалу үшін оны 50-70 пайызға дейін арттыру қажет [10]. 2019 жылы Германия экономикасында айналым экономикасының үлесі небәрі 10,4% құрады, яғни өндірісте тұтынылатын ресурстардың тек 10,4% қайта өңделген материалдар болды [11]. Айналмалы экономикаға көшу Қазақстан үшін қажетті басымдық болып табылады, өйткені қазіргі уақытта елдің экономикалық дамуы өндіруші салаларға және шикізат экспортына қатты

бағдарланған. Бұл ретте экономиканың көптеген секторлары салыстырмалы түрде жоғары энергия сыйымдылығы мен ластану деңгейін, сондай-ақ энергия тиімділігінің төмендігі сезіледі.

Қазақстан Республикасының қонақжайлылық индустриясында айналмалы экономика, жоғарыда атап өткендей, дамымаған, өзіндік тенденциялары мен алғышарттары бар, мысалы, Қазақстандағы Rixos қонақ үйлер желісі айналмалы экономиканы қалай пайдаланады. «Rixos-Vogovoe» қонақ үй кешенінің қазандығын «Global Gas Group» ЖШС газға көшіру (Қазақстан-Ресей) 2018 ж. Қонақ үй кешенінің қазандығын газға көшіру қаражатты үнемдеуге және экологиялық жағдайды жақсартуға мүмкіндік берді. Жоба бойынша құрылыс-монтаж жұмыстары аяқталды. Жоба жүзеге асырылды [12].

Қонақжайлылық индустриясы жаңартылатын энергия көздерін пайдаланады.

Қонақжайлылық индустриясы облыста тұтынылатын энергия ресурстарының жалпы көлемінің орта есеппен 70-80% тұтынады, қалған көлемдер тұрмыстық сектор, көлік, құрылыс, ауыл шаруашылығы және т.б.

«Мемлекеттік энергетикалық тізілімді (МЭТ) қалыптастыру және жүргізу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2013 жылғы 18 ақпандағы № 143 қаулысына сәйкес) энергия аудитін жүргізу объектілерінің тізбесі (бюджеттік ұйымдардың ғимараттары, объектілері, тұрғын үй құрылысы) бекітіліп құрастырылған.

Қазақстан Республикасының «жасыл экономикаға» көшу Тұжырымдамасы аясында облыстағы барлық орналастыру кәсіпорындары дерлік қыздыру шамдарын энергияны үнемдейтін шамдарға ауыстырды.

Еуропалық қайта құру және даму банкімен ынтымақтастық аясында инфрақұрылымды жаңғыртуға және энергетикалық ресурстарды тұтынуды азайтуға бағытталған жобаларды іске асыру бойынша жұмыстар жүргізілуде.

ЕҚДБ қарыз қаражаты есебінен жалпы сомасы 20,9 млрд теңгеге жылу және сумен жабдықтау желілерін жаңғырту жұмыстары жүргізілуде [13].

Қоғам өміріне қолайлы қоршаған ортаның сапасын жақсартылуда.

1-кесте

Нормативтік ластаушы заттар көлемінің нысаналы индикаторлары*

Мақсатты көрсеткіштер	Жылдар бойынша орындалу			
	2020ж.	2021ж.	2022ж.	2023ж. жоспары
Нормативтік ластаушы заттардың көлемі:				
- атмосфералық ауаға шығарындылар, млн т	0,191	0,194	0,191	0,191
- су объектілеріне төгілулер, млн т	0,063	0,046	0,063	0,063
Тұрмыстық қатты қалдықтарды қайта өңдеуден олардың пайда болғанға дейінгі үлесі, %	0,03	4,6	14,0	18,0
Облыс, қала тұрғындарын қалдықтарды жинау және тасымалдау қызметтерімен қамту, %	43,4	70	71	75,8
Экологиялық талаптарға және санитарлық ережелерге сәйкес келетін қатты тұрмыстық қалдықтарды орналастыру объектілерінің үлесі (орындардың жалпы санынан), %	3,2	7,0	8,2	9,5

* Дереккөз бойынша құрастырылған [9]

2020 жылы ҚКҚ олардың ұрпақтарына қайта өңдеу үлесі 3,2% жоспарға қарсы 0,03% құрады.

Тұтыну қалдықтарының басым бөлігі Қазақстан Республикасының экологиялық заңнамасының талаптарына сәйкес келмейтін полигондарда сақталады. Экологиялық талаптарға және санитарлық ережелерге сәйкес келетін қатты тұрмыстық қалдықтарды орналастыру объектілерінің үлесі (орындардың жалпы санынан) 2017 жылы 3,3%-ды құрады. 2018 жылы қатты тұрмыстық қалдықтарды шығаратын 430 нысанның тек 30-ы ғана экологиялық және санитарлық талаптар мен нормаларға сәйкес келеді, бұл 6,98 пайызды құрайды.

Шөгінділердің нақты көлемдері туралы ақпарат*

Шөгінділердің нақты көлемдері туралы ақпарат		2017 жылға арналған	2018 жылға арналған	2019 жылға арналған
Өндірістік разрядтар	Ағынды сулардың көлемі мың м ³	2965,73	3039,194	2959,620
	Ластаушы заттардың көлемі мың т.	34,2	42,6	42,441
Тұрмыстық ағынды сулар	Ағынды сулардың көлемі мың м ³	8585,94	7311,112	8213,78
	Ластаушы заттардың көлемі мың т	3,392	3,23	2,599
Төтенше және рұқсат етілмеген төгінділер	Ағынды сулардың көлемі мың м ³	-	-	-
	Ластаушы заттардың көлемі мың т.	-	-	-
Барлығы (жоғарыда аталған барлық қалпына келтірулер)	Ағынды сулардың көлемі мың м ³	11551,67	10350,306	11173,4
	Ластаушы заттардың көлемі мың т.	37,592	45,8	45,04

* Дереккөз бойынша құрастырылған [9]

ТҚҚ-ны кәдеге жарату әдістері тиімсіз болғандықтан, полигондардың көпшілігі келіп түсетін ТҚҚ көлемінің аздығына және оларды кәдеге жаратуға бөлінген үлкен аумақтарға қарамастан оларды тез толтырады.

Құны жоғары және инвестициялық тартымдылығы төмен болғандықтан, қайта өңдеу, қайта пайдалану және кәдеге жарату технологиялары нашар енгізілуде.

Қазақстан Республикасының «жасыл экономикаға» көшу мәселелері бойынша заңнамалық актілерге өзгерістер мен толықтырулар енгізуге байланысты:

- қауіпті қалдықтардың жекелеген түрлерін (электрондық және электр жабдықтары, құрамында сынап бар қалдықтар, аккумуляторлар, аккумуляторлар) бөлек жинау және кәдеге жарату талаптары белгіленді;

- тұрмыстық қатты қалдықтарды жинау, шығару, кәдеге жарату, қайта өңдеу және кәдеге жарату бойынша бекітілген тарифтер, сондай-ақ оларды осы операцияларды жүзеге асыратын субъектілер арасында бөлу тәртібі;

- 2019 жылдың 1 қаңтарынан бастап қатты тұрмыстық қалдықтарды, атап айтқанда, пластмасса және пластмасса қалдықтарын, макулатураны, құрамында сынап бар шамдар мен аспаптарды, күллеттерді, түсті және қара металл сынықтарын алдын ала өңдемей орналастыруға тыйым салынады; пайдаланылған мотор майлары, оргтехника, құрылыс және тамақ қалдықтары.

Қорытынды. Зерттеуді қорытындылай келе, біз бірқатар қорытындыларды айта аламыз:

1. Әдебиеттерді теориялық талдау негізінде айналмалы экономиканың тұжырымдалған авторлық түсіндірмесі айналмалы экономиканың үш қасиетін ажыратуға мүмкіндік береді:

- а) жаңартылатын ресурстар;
- б) қалдықсыз өндіріске көшу;
- в) пайдалы қазбаларды бақылаусыз пайдалану салдарынан қоршаған ортаға келтірілген зиян мен экономикалық залалды барынша азайту.

Айналмалы экономиканың дамуы маңызды экономикалық, әлеуметтік және экологиялық салдарлар әкелуі мүмкін. Бұл ретте жағымсыз әсерлердің күшеюі де жоққа шығарылмайды. Осыған байланысты тиімді менеджменттің рөлі жоғары, ол пайданы көбейтіп, теріс әсерді барынша азайта алады.

2. Экономикалық білім және ақпарат маңызды айналмалы экономика тәжірибесін құрудың кілті және сызықтық және айналмалы экономикалар мен басқа инновациялық экономикалар арасындағы айырмашылықтың сипаттамаларының бірі болып табылады.

3. Қазақстанның қонақжайлылық индустриясының даму әлеуеті зор, сондықтан бұл салада жабық экономиканы дамыту өте қажет. Елдегі айналмалы экономиканың белсенді дамуына жоғары сапалы инфрақұрылымның, кәсіби құрал-жабдықтардың, адами капиталдың және жергілікті халықтың менталитетінің жоқтығы кедергі келтіреді, оны құру орасан зор инвестицияларды қажет етеді. Бюджеттік қаражаттың шектеулілігін ескере отырып, жағдайдан шығудың жолы осы секторға жеке

инвестицияларды ынталандыру болуы мүмкін, мысалы, салықтық жеңілдіктер арқылы. Сонымен қатар, мемлекеттік-жекеменшік әріптестік құралдары арқылы ірі жобаларды жүзеге асыруға болады.

4. Қонақжайлылық индустриясы кәсіпорындарының қызметі, атап айтқанда, қатты тұрмыстық және басқа да қалдықтарды кәдеге жарату саласындағы заңнаманы жетілдіру ерекше маңызға ие. Айналмалы экономиканы корреляциялау критерийлерін заңнамалық деңгейде анықтау, сондай-ақ қонақүй және мейрамхана бизнесін жүзеге асырудың бірыңғай стандарттары мен талаптарын әзірлеу қажет.

5. Өңделмеген қалдықтар үшін ақы алу тәжірибесін кеңейту қажет. Біздің ойымызша, бұл алымдар республикалық бюджетке бағытталмай, қонақжайлылық индустриясы объектісін күтіп-ұстауға өсіп келе жатқан шығындарды жабу үшін оның иелігінде қалуы керек. Дегенмен, мұндай шараларды жүзеге асыру деңгейі мен көлеміне, демек қонақжайлылық индустриясы кәсіпорының табыстылығына байланысты прогрессивті және сараланған болуы керек.

6. Әрбір кәсіпорында айналмалы экономиканы дамыту жоспарларын әзірлеу және жүзеге асыру бірдей маңызды, олардың сақталуы айналмалы экономиканы дамытудың негізгі принциптерінің бірін жүзеге асыруға мүмкіндік береді – бұл табиғатты сақтау және қоршаған ортаға әсерін барынша азайту.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Қазақстан Республикасының «Жасыл экономикаға» көшуі жөніндегі тұжырымдама. Қазақстан Республикасы Президентінің 2013 жылғы 30 мамырдағы № 577 Жарлығымен бекітілген.

2. Lopez-Guzman T., Canizares S.M. Community tourism and wealth generation in developing countries. A case study in El Salvador // Revista de Estudios Cooperativas. – 2019. – № 99. – P. 85-103.

3. Табиғи ресурстар және қоршаған орта экономикасы, Пирс Д.У., Тернером Р.К. – 1990. – Б. 8-10.

4. Фенелла Д.А., Экономика приоритеті, 2001.

5. Жаһандық ортадағы циклдік экономиканы дамытудың перспективалары мен механизмдері, Мишенин Е.В. – 2017. – №7. – Б. 134-152.

6. William L., Fowler H.W., Coulson J., Friedrichsen G.W. S., Onions C.T. The Shorter Oxford English Dictionary (Plain) third Edition. – Oxford: Oxford University Press. – 1973. – 2672 p.

7. Аналитикалық ескерту: covid-19 және туризм секторын қайта құру [Электрон.ресурс]. – URL: https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/policy_brief_covid-19_and_transforming_tourism_russian.pdf (жүгінген күні: 06.10.2022).

8. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымы. Санитария және денсаулық сақтау жөніндегі Нұсқаулық [guidelines on sanitation and health]. – 2019 жыл.

9. Дүниежүзілік банк. Зеленая экономика: реалии и перспективы в Казахстане. 2018 жыл

10. Біріккен Ұлттар Ұйымының су ресурстарының жай-күйі туралы Дүниежүзілік есебі, 2019 жыл. «Не оставляя никого в стороне».

11. Германияның климатты қорғау жоспары. Защита климата в цифрах. Факты, тенденции и импульсы немецкой климатической политики. 2019.

12. «Қазақстандағы және шектес аумақтардағы экология мен табиғатты пайдаланудың өзекті мәселелері» Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. Павлодар: басылым. – ПМУ. – 2017. – 431 б.

13. Әлемдік деректер атласы [Электрон. ресурс]. – URL: <https://knoema.ru/atlas> (жүгінген күні: 08.12.2022)

REFERENCES

1. Kazakstan Respublikasynyn «Zhasyl jekonomikaga» koshui zhonindegi tuzhyrymdama. Kazakstan Respublikasy Prezidentinin 2013 zhylygy 30 mamyrdagy № 577 Zharlygy men bekitilgen [in Kazakh].

2. Lopez-Guzman T., Canizares S.M. Community tourism and wealth generation in developing countries. A case study in El Salvador // Revista de Estudios Cooperativas. – 2019. – № 99. – P. 85-103

3. Tabıǵı resyrstar jáne qorshaǵan orta ekonomıkasy, Pırs D.Ú., Ternerom R.K. – 1990. – B. 8-10 [in Kazakh].

4. Fenella D.A. Ekonomıka prıorıteti. – 2001 [in Kazakh].

5. Jahandyq ortadaǵy tsıklıdık ekonomıkany damytıdyń perspektıvalary men mehanızmderi, Mıshenin E.V. – 2017. – №7. – B. 134-152 [in Kazakh].

3. 6. William L., Fowler H.W., Coulson J., Friedrichsen G.W.S., Onions C.T. The Shorter Oxford English Dictionary (Plain) third Edition. – Oxford: Oxford University Press. – 1973. – 2672 p
4. 7. Analiticheskaja zapiska: covid-19 i perestrojka sektora turizma [elektron. resurs]. – URL: https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/policy_brief_covid-19_and_transforming_tourism_russian.pdf (data obrashhenija: 06.10.2022) [in Kazakh].
9. Duniezhuzilik densaulyk saktau ujymy. Sanitarija zhane densaulyk saktau zhonindegi Nuskaulyk [guidelines on sanitation and health]. – 2019 zhyl [in Kazakh].
10. Duniezhuzilik bank. Zelenaja jekonomika: realii i perspektivy v Kazahstane. 2018 zhyl [in Kazakh].
11. Birikken Ulttar Ujymynyn su resurstarynyn zhaj-kuji turaly Duniezhuzilik esebi, 2019 zhyl. «Ne ostavlajja nikogo v storone» [in Kazakh].
12. Germanijanyn klimatty korgau zhospary. Zashhita klimata v cifrah. Fakty, tendencii i impul'sy nemeckoj klimaticheskoj politiki. – 2019 [in Kazakh].
5. 12. "Kazakstandagy zhane shektes aumaktardagy jekologija men tabigatty pajdalanudyn ozekti maseleleri" Halykaralyk gylymi-praktikalık konferenciya materialdary. Pavlodar: basylım. – PMU. – 2017. – 431 b. [in Kazakh].
13. Alemdik derekter atlası [Elektron. resurs]. – URL: <https://knoema.ru/atlas> (zhugingen kuni: 08.12.2022) [in Kazakh].

Жунусова А.А., Курманкулова Н.Ж., Джангельдина Д.И., Ахметова Г.Б.

ТЕНДЕНЦИИ ЭКОНОМИКИ ЗАМКНУТОГО ЦИКЛА В ИНДУСТРИИ ГОСТЕПРИИМСТВА

Аннотация

В данной статье исследованы тенденции экономики замкнутого цикла (или циклическая экономика) — концепция, основанная на идее по максимуму использовать материалы повторно для создания новых товаров. Выделены масштабы использования природных ресурсов, которые в настоящее время столь велики, что угрожают превысить реальные возможности Земли. В статье также определена актуальность исследования которая заключается в необходимости тенденции развития экономики замкнутого цикла так как открывает путь к устойчивому развитию, здоровью и достойным условиям труда, с бережливым отношением к окружающей среде и природным ресурсам. Отмечено, что переход от линейной экономики (взять, изготовить, использовать, выбросить) к экономике замкнутого цикла (обновить, восстановить, поделиться) сможет внести немалый вклад в достижение Целей устойчивого развития (ЦУР), в особенности.

Цель статьи заключается в раскрытии возможностей тенденции экономики замкнутого цикла в индустрии гостеприимства, сущности циклической экономики, определении предпосылок, последствий и перспектив его развития в Казахстане. В работе использованы общенаучные методы познания как анализ, синтез и обобщение. Информационную базу исследования составили научные публикации по теме экономики замкнутого цикла, опубликованные в зарубежных реферируемых журналах, а также данные международных организаций, статистических органов. В статье проведен анализ экономических, социальных и экологических последствий развития экономики замкнутого цикла в индустрии гостеприимства, и обозначены меры, направленные на снижение негативных воздействий и увеличение экономических выгод от развития циклической экономики. Даны рекомендации институционального характера для реализации потенциала экономики замкнутого цикла в Казахстане. Результаты исследования могут быть использованы при подготовке лекционных материалов по соответствующему направлению, а также могут служить отправной точкой для проведения более глубоких исследований.

Zhunusova A., Kurmankulova N., Dzhangeldina D., Ahmetova G.

CLOSED-LOOP ECONOMY TRENDS IN THE HOSPITALITY INDUSTRY

Annotation

This article examines the trends of the closed—cycle economy (or cyclical economy) - a concept based on the idea of reusing materials to the maximum to create new goods. The scale of the use of natural resources, which are currently so large that they threaten to exceed the real capabilities of the Earth, is highlighted. The article also defines the relevance of the research, which lies in the need for a trend in the development of a closed-loop economy, as it opens the way to sustainable development, health and decent working conditions, with a thrifty attitude to the environment and natural resources. It is noted that the transition from a linear economy (take, manufacture, use, throw

away) to a closed-loop economy (update, restore, share) It will be able to make a significant contribution to the achievement of the Sustainable Development Goals (SDGs), in particular.

The purpose of the article is to reveal the possibilities of the closed-cycle economy trend in the hospitality industry, the essence of the cyclical economy, determining the prerequisites, consequences and prospects for its development in Kazakhstan. The work uses general scientific methods of cognition as analysis, synthesis and generalization. The information base of the research was made up of scientific publications on the topic of closed-cycle economics published in foreign peer-reviewed journals, as well as data from international organizations and statistical bodies. The article analyzes the economic, social and environmental consequences of the development of a closed-cycle economy in the hospitality industry, and identifies measures aimed at reducing negative impacts and increasing economic benefits from the development of a cyclical economy. Recommendations of an institutional nature are given for realizing the potential of the closed-cycle economy in Kazakhstan. The results of the study can be used in the preparation of lecture materials in the relevant field, and can also serve as a starting point for deeper research.

